

tion. Invaluable experience has been accumulated in teaching young people in the fields of education, career guidance, intelligence, ethics, law, labor, economics, beauty, humanism, physical and patriotic education.

ЗАМАХШАРИЙ АСАРЛАРИДА САБР ВА ҚАНОАТ ТУШУНЧАЛАРИ ТАЛҚИНИ

Н.Сулаймонова - филология фанлари номзоди, доцент

Алишер Навоий номидаги Тошкент давлат ўзбек тили ва адабиёти университети

Таянч сўзлар: Маҳмуд Замахшарий, Атвоку-з-заҳаб” (“Олтин шодалар”), панд-насихат, ҳикматли сўз, сабр, қаноат, тоқат, сабрли инсон.

Ключевые слова: Махмуд Замахшари, “Атваку-з-захаб” (“Золотые ожерелья”), нравственный взгляд, афоризм, терпение, терпеливость, выдержанность, терпеливый человек.

Key words: Mahmud Zamakhshariy, “Atwoqu-z-zahab” (“Golden Necklaces”), moral outlook, aphorism, patience, patience, endurance, patient person.

Барча замонларда сабр ва қаноат инсоний фазилатларнинг энг қадрлиси сифатида эъзозланиб келинган. Шунинг учун ҳам кўплаб алломалар инсонларда тарбияланадиган бу фазилат ҳақида классик мақомдаги асарлар яратганлар. Кайковус, Форобий, Саъдий, Авлонийлар томонидан яратилган асарлар шулар жумласидандир. Айниқса, тарихий ажодимиз, буюк олим Маҳмуд Замахшарийнинг сабр ва қаноат ҳақидаги қарашлари бугунги кунда ҳам ўзининг маънавий-маърифий аҳамиятини йўқотган эмас. Зеро Замахшарийнинг таъбирича, *рутбаларнинг юксаги қаноатдир*.

Дарҳақиқат, “Сабрнинг таги сариқ олтин”, “Сабр қилсанг, гўрадан ҳалво битади” каби ўзбек халқ мақоллари асрлар давомида сабр ва қаноатнинг нафақат у ёки бу кишининг шахсиятида, бутун инсониятнинг тарихий қадрияти сифатида шаклланиб келган. Шунинг учун ҳам Маҳмуд Замахшарий ўзининг дидактик аҳамият касб этувчи “Атваку-з-захаб” (“Олтин шодалар”) номли асарида “*Қаноат юксак чўққига кўтарилишининг сабаби*” [3:104] эканлигини таъкидлайди.

Инсоннинг моддий ҳолати қандай бўлишидан қатъий назар Маҳмуд Замахшарийнинг айтишича, “*Қашиқнинг қаноати, гарчи унинг (қашиқнинг) юзлари тупроққа беланиб, йиртиқ-ямоқ кийимда бўлса ҳам, уни сенинг кўзингга шохона либосда кўрсатади. Бойнинг ўлғудай очкўзлиги эса, гарчи у олдинда зар кийимларда турган бўлса ҳам, уни сенинг кўзингга бечора, уладаси чиққан ҳолда кўрсатади*” [3:104]. Бу фикрлар билан Замахшарий, аввало, меҳнатни, меҳнат кишини қадрлаш ғоясини илгари сурган бўлса, иккинчи навбатда, бойлик орттиришга нисбатан нопок ҳаракатлар туфайли бой кишининг “зар кийимлар”и “уладаси чиққан”дек кўринишига ишора қилиб, одамларни сабр-қаноатли бўлишга чақиради.

Замахшарий томонидан тавсифланган сабр ва қаноат фазилатлари кейинчалик ҳам фозилу алломалар томонидан кўп бора тилга олинган. Жумладан, Махтумқули ҳам ўз шеърлятида шу масалага оид қарашларини баён этган. Унинг

Ўз ризқига ҳеч қаноат этмаган,

Термулар, киши ошига зор бўлар...

каби мисралари фикримизнинг далилидир.

Замахшарий ўзининг дидактик қарашларида инсон руҳиятида мавжуд бўлиб, унинг фаолиятини “бошқарадиган”, турли хатти-ҳаракатларга йўналтирувчи иллатлар айнан сабр қаноати заиф кимсалардагина содир бўлиши мумкинлигини уқтиради. Шундай иллатлардан бири энгил-елпи ҳаёт кечирувчиларга нисбатан унинг “*Ўйин-қулғуни улфат тутадиган кимса ҳеч қачон машаққатларга сабр қилувчи кишидек бўлмас*” [3:91], – деган фикри ғоят ибратлидир.

Маҳмуд Замахшарий сабр-қаноат ҳақида фикр билдираган экан, бу фазилатнинг мазмуни ва моҳиятига, сифатига ҳам алоҳида эътибор қаратади. Зеро, фақат сабр ёки қаноат билангина инсон ҳаёти фаровон бўлиб қолмайди, сабрли киши фақат шу фазилати учунгина

қомил бўлиб қолмайди. Маҳмуд Замахшарий ҳақи равишда “*Зийрак, мулоҳазали, сабрли киши дунё ва охирада фойдаси бор ишда ҳеч тўхтамас*”лигини [3:91] уқтириб ўтади.

Ҳақиқатан ҳам сабрли киши атрофдаги воқеа ва ҳодисаларни диққат билан кузатиб, жараёнларга зийраклик билан баҳо бериб, мантикий мулоҳаза юритибгина, нафақат ўз манфаати, аввало, ўз оиласи, қолаверса, жамият учун нафи тегиши мумкин бўлган хулосага келиши, қарор қабул қилиши мумкин.

Барча замонларда инсонлар бир-бирлари билан, кенг маънода миллатлар, мамлакатлар, диний эътиқодларга кўра бир-биридан фарқланувчилар дўстона муносабатда бўлишларига катта эътибор қаратилган. Зеро, мамлакатлар, минтақалар ўртасида дўстлик ва ҳамкорлик ришталарини мустаҳкамлаш тараққиётнинг муҳим шартларидан биридир. Шунинг учун ҳам ўсиб келаётган ёш авлоднинг баркамол шахс сифатида шаклланиши учун бир қатор ижобий сифатлар қатори сабр ва қаноат ҳам унинг маънавиятининг муҳим компоненти саналади. Шу маънода ЮНИСЕФнинг мамлакатимиздаги умумий ўрта таълим муассасаларида дўстона муҳитни яратишга йўналтирилган дастурлари диққатга сазовордир.

Бугунги глобаллашув ва интеграциялашув жараёнида сабр ва қаноатга асосланган дўстлик ва дўстона муносабат тараққиётнинг муҳим омилларидан бирига айланди. Айрим ҳолларда дўстининг душмани билан мулоқотини кўрган кишилар душманлари сафига яна бир душманни, яъни ўша дўстини ҳам қўшилишига сабрсизлиги, вазиятни мулоҳаза билан баҳолашга қодир эмаслиги билан сабабчи бўладилар. Бу борада Маҳмуд Замахшарий шундай дейди: “*Душмани ҳам дўстининг ёнидан жой олган киши одамларнинг энг тоқатлисидир. Энг тоқатли инсон душманини сўкмайди, маломат қилмайди, балки унинг жазосини гуноҳига ҳавола қилиб қўяди, озорларини елкасида кўтаради. У шундай кишики, Оллоҳ унинг қалбини кек-гинадан сақлаган, балки соғлом аҳду паймонни унга жойлаган*” [3:38]. Айтилганлардан англаш мумкинки, маънавиятли кишилар сабр-тоқатли, кечиримли бўладилар. Ўзаро гина-қудуратларни авж олишига, уни ёру биродарлар, қўни-қўшнилар, қариндош-уруғлар ўртасида газак олишига йўл қўймайдилар, сабр ва қаноат билан муроса чораларини излайдилар.

Дунёнинг айрим ҳудудларида содир бўлаётган баъзи нохуш воқеаликлар, урушларнинг сабаби ҳам, аввало, инсонлар, миллатлар ва мамлакатларнинг ўзаро дўстона муҳит тенденцияларига амал қилмаслик, бошқаларда кузатилаётган, аслида ўткинчи ҳамда маълум вақт ўтгач ижобий ечим топадиган айрим жиҳатларга нисбатан сабр ва тоқатли бўла олмаслик оқибатида содир бўлмоқда.

Мамлакатимизда олиб борилаётган ички ва ташқи сиёсат биз тилга олган концепция асосига қурилганлигини, бу борада тарихий тажриба ва қадриятларга, ажодларимиз томонидан баён этилган, жумладан, Маҳмуд Замахшарий илгари сурган ғоялар

асосида олиб борилаётганлигини эътироф этиш алломанинг нақадар донишманд бўлганлигидан далолат беради.

Маҳмуд Замахшарийнинг сабр ва қаноат борасидаги қарашлари, айниқса, аҳмоқ ва тоқатсиз кишиларга ибратлидир. Аллома айтадики, *“Табиати тоза ва тўғри, қадри баланд ва беозор бўлган оқил ҳар қандай ҳолатда балого сабр қилади, аҳмоқ эса балого тоқатсизлигини турли баҳоналар билан оқламоқ истайди”* [3:76], яъни қадри баланд инсонларнинг сабру қаноат борасидаги ибратли хатти-ҳаракатлари сабрсизларга намуна бўлишини эътироф этади.

Маҳмуд Замахшарийнинг сабр ва қаноат ҳақидаги қарашларига ҳамоҳанг тарзда бошқа алломаларнинг битиклари ҳам диққатга сазовордир. Хусусан, бу ғоя Мир Алишер Навоий ҳазратлари томонидан ҳам гўзал мисраларда ривожлантирилган. Навоий бобомиз айтадики:

*Сабр била боғлиғ иш очилур,
Ишда ошукқон кўп тойилур,
Кўп тойилгон кўп йиқилур.*

Ўзбек адабиёти тарихида ўзининг масалчилик асарлари билан ўчмас из қолдирган Гулҳаний ҳам сабр ва қаноат ҳақида кўплаб асарлар битган. Ўз асарларининг бирида Гулҳаний шундай дейди:

*Сабр била баста эшиқдир кушод,
Сабр била топди эронлар мурод,
Сабр сенинг дардинга дармон бўлур,
Шўра замин боғила бўстон бўлур.*

Сабр ва қаноат инсонларнинг ҳаёт тарзига айланиши бу ҳақда турли ривоятлар ва мақоллар тўқилишига сабаб бўлган. Зеро, ривоятлар ва мақолларнинг асл мақсади инсонларни эзгуликка чорлаш, маънавиятни тарғибот қилишдан иборат. Шу маънода

*Тоқатлига тоғлар эгар бошини,
Тоқатсизнинг итлар еяр ошини*

тарзидаги ўзбек халқ мақоли Маҳмуд Замахшарийнинг сабр ва қаноат ҳақидаги панд-насиҳатлари асосида юзага келган бўлиши мумкин.

Ислом дини тарихида, унинг фалсафасида диний ва дунёвий билимларни муштаракликда эгаллаш комилликка етакловчи энг ишончли йўл сифатида кўрсатилади. Шу маънода Шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф ҳазратларидан ҳам сабр ва қаноатнинг мазмуни, моҳияти, таърифи, талқини ва тавсифларига оид ноёб мерос қолди. Олим ўзининг 36 жуз(жилд)лик *“Ҳадис ва ҳаёт”* асарида ислом динида илгари сурилган, буюк муҳаддис имом Исмоил Бухорий томонидан тизимлаштирилган ҳадисларга янгича талқин ва тавсиф бериб, унда сабр ва қаноатга алоҳида тўхталиб ўтган. Шайх ҳазратлари кишилар томонидан сабр талабларига амал қилиш учун инсон ўзини тутиши лозим бўлган ҳолатлар ҳақида ўз мулоҳазаларини баён этиб, сабрнинг таърифида айтилган қуйидаги фикрларни келтириб ўтади:

Сабр нафсни қайғу ва аччиқланишдан, тилни шикоятдан, аъзоларни ташвишдан тутиб туришидир.

Сабр нафснинг фозил ахлоқларидан бири бўлиб, қилиниши яхши ва гўзал бўлмаган нарсалардан сақланишдан иборатдир.

Сабр бало етганда гўзал одоб ила туришидир.

Сабр изтироб пайтида қалбнинг собит туришидир [1:280].

Кези келганда алоҳида таъкидлаш жоизки, айримлар сабр ва қаноат фақат йўқчиликда, ночорликда, ташвишли кунлардагина керак бўлади, деган фикрда бўладилар. Юзаки қараганда шундай туюлади ҳам. Бироқ сабр ва қаноат инсониятнинг барча қатламлари учун керак бўлган фазилатдир. Бунга ҳаётда кўплаб мисоллар келтириш мумкин. Биргина мисол, бой-бадавлат оилада вояга етган ҳамма фарзандлар ҳам

оқил бўлавермайди. Бунга, аввало, бевосита ота-оналарнинг, болаларнинг зийраклиги, мулоҳазалилиги, кенг маънода уларнинг педагогик компетентлиги пастлиги, ўзига хос кунт, сабр билан бу борадаги билимларини оширишга ҳаракат қилмаслиги, натижада уларнинг болалари бориға сабр, шуқр қилиш ҳиссидан бебаҳра бўлиб, ортиқча ҳаваслар оқибатида ёмон йўлга кириб кетиш ҳолатлари кузатилади. Демак, *“сабр доим керак. Яхшилик етганида ҳам, ёмонлик етганида ҳам, зарар-қамчилик пайтида ҳам, фойда-борчилик пайтида ҳам. Йўқчиликка сабр қилиш осон. Аммо борчилик, тўқчиликка ҳамма ҳам сабр қила олмайди. Аслида эса банда оғир пайтда бардош билан, неъмат етганида эса шуқр ва яхшилик билан сабр қилиши керак”* [1:284]. Шунинг учун ҳам халқимиз *“Сабрнинг таги сарик олтин”* деган нақлга амал қилади.

Яна бир мулоҳаза: сабрни фақат ижобий фазилат тариқасида талқин этиш билан кифояланиб бўлмайди. Сабрнинг замирида муайян мақсадларга интилиш, ҳаёт тарзини яхшилашга ҳаракат қилиш каби маъно мавжудлигини англамоқ лозим, яъни *“сабр ҳам, кўпчилик ҳаёл қилганидек, салбий маънода, яъни нима бўлса ҳам сабр қиляпман, деб жим, ҳаракатсиз туриш эмас, балки Аллоҳнинг айтганини бажариш жараёнида дуч келадиған машаққатларни енгишдаги сабрдир”* [1:285]. Айримлар *“Куним ўтаптику”*, – деб, билиги кучга тўлган йигитлар эса *“Отам топгани етиб турибдику”*, – деб юришлари асло сабрга кирмайди. Буни танбаллик, ишёқмаслик, дангасалик каби таърифлар билан талқин қилинса тўғри бўлади.

Маҳмуд Замахшарийнинг сабр ва қаноат ҳақидаги қарашларини таҳлил қилар эканмиз, аллома ўз ғояларида шу йўсиндаги мазмунни илгари сурганини гувоҳи бўламиз. Шу маънода замонавий таълим тизимида баркамол авлод тарбиясида Маҳмуд Замахшарийнинг илмий меросини комилликка етакловчи тизимнинг концептуал асосининг таркибий қисмларидан бири сифатида эътироф этиш ўринли. Қолаверса, бу асос шу йўналишда амал қилиниши лозим бўлган ишончли ёндашув ҳисобланади.

Тарихдан маълумки, Маҳмуд Замахшарий Куръони карим тафсирини мукаммал талқин этган муфассирлар учлигидан ўрин олган ҳамда буюк муфассир сифатида бой илмий-маънавий мерос қолдирган. Шунинг учун ҳам унинг қарашлари ислом таълимотида илгари сурилган ғоялар билан муштаракдир. Зеро, *“Қуръони каримда сабрга даъват кўп такрорланади. Чунки Аллоҳга тоатда ҳам, гуноҳдан сақланиш, йўлдаги тўсиқларни енгиш учун ҳам, заифлик келиб қолганда ҳам, ҳавои нафсни жиловлаш учун ҳам сабр керак”*лиги [1:286] ислом таълимотининг ҳеч эскирмайдиган, инсоният, жамият борки барча замонларда, шу жумладан, бугунги кунда ҳам ўзининг тарбиявий аҳамиятини йўқотмайдиган қадрият сифатида эътиборлидир.

Куръони каримдаги даъватларга муштарак тарзда ҳадиси шарифларда ҳам сабр ва қаноат хусусида ибратли фикрлар баён этилган, уларда айтилишича, *“Ҳеч кимга сабрдан кўра яхшироқ ва кенроқ ато берилмаган”*.

“Сабр Аллоҳ таоло томонидан бандага инъом этилган энг катта ва кенг ато ҳисобланади. Сабрли киши ризқнинг озиға ҳам, йўқчиликка ҳам чидаб, ўзини хор қилмай, бошини тик тутиб кун кўради. Сабр неъматидан бебаҳра банда эса дунёнинг ярмиға эға бўлса ҳам, тийиннинг устида ўмбалоқ ошиб, ўзини хор қилади, очқўзлигини билдириб қўяди. Мусулмон одам унга Аллоҳ томонидан берилган етарли ризққа сабр қилиб, қаноатли бўлиб ўтса, дунёдаги энг катта нажотға эришган шахс бўлади. Ҳақиқий бойлик молу дунёнинг кўплигида эмас, нафснинг тўқлигида” [1:286].

Бу сифат баркамол шахс тарбиясининг энг эътиборли жиҳатларидан биридир. Зеро, сабрсиз инсон ҳаётда бир нарсга эришиши жуда қийин. Шу сабаб ҳам сабр инсон ҳаётида улкан зарурият ҳисобланади.

Юқорида таъкидлаб ўтилган фикрларнинг таҳлиллари асосида қуйидаги хулосаларни илгари суриш мумкин.

Сабр ва қаноат кишилик жамиятининг барча даврларида эъзозланиб келинган ҳамда фақат ҳақиқий инсонларгагина хос фазилат ҳисобланади. Сабр ва қаноат маънавияти юксак инсонларнинг шахсиятини тавсифловчи, уларни кўркем кишилар қилиб танитувчи ноёб фазилат бўлгани учун тарихий аждодларимиз, шу жумладан, буюк аллома Маҳмуд Замахшарий ҳам ўз асарларида одамларни сабмли ва қаноатли бўлишга даъват этган. Бу борада ўзининг мушоҳадаси, ҳаётий тажрибасига асосланган ҳолда бугунги кунда ҳам ўзининг дидактик аҳамиятини йўқотмаган панд-насихатлардан иборат ўлмас илмий-маънавий мерос

қолдирган. Улардан жамиятнинг замонавий таълим-тарбия талаб ва эҳтиёжлари асосида янгича ёндашув ва талқинларда оқилона фойдаланиш баркамол авлод тарбиясининг тарихий-миллий негизини мустаҳкамлашга хизмат қилади.

Сабр ва қаноат тушунчаларига баркамол шахс тарбиясининг ҳам диний, ҳам дунёвий илмларига асосланган манбаи сифатида қаралиши лозим. Зеро, Куръони каримда, ҳадисларда ҳамда бошқа тарихий манбаларда инсонларни сабр ва қаноатга даъват этувчи ғоялар бисёрлигини эътироф этиш жоиз. Сабр ва қаноатни фақат ижобий сифат тариқасида қабул қилиб, уни дангасалик, танбалликни оқловчи чорлов, йўқчиликка қарши иродани ишга солган ҳолда ҳаракат қилишга интизмасликни биз илгари сураётган сабр ва қаноат ҳақидаги ғоялар билан бир хил маъно ва моҳият касб этишини англамоқ керак эмас. Кўп бора таъкидлаганимиздек, сабр ва қаноатни кенг маънода қабул қилмоқ лозим.

Адабиётлар

1. Муҳаммад Содик Муҳаммад Юсуф. Ҳадис ва ҳаёт. 34-ж. Яхшилик ва ахлоқ китоби. – Т.: Шарқ, 2012. – 448 б.
2. Фариддин Аттор. Ҳикматлар. Нашрга тайёрловчи ва сўзбоши муаллифи Эргаш Очилов. – Т.: Ўзбекистон, 2012. 256-б.
3. Фозил Зоҳид. Замахшар тасбеҳи. – Т.: Муҳаррир, 2011. – 144 б.

РЕЗЮМЕ

Мақкур мақолада аллома Маҳмуд Замахшарийнинг “Атвоқу-з-заҳаб” (“Олтин шодалар”) номли дидактик асаридаги сабр ва қаноат тушунчалари талқинига бағишланган қарашлари, панд-насихатлари ажратиб олинди, таҳлил этилган.

РЕЗЮМЕ

В статье анализируются взгляды мыслителя Махмуда Замахшари, приводятся афоризмы из его дидактического произведения “Атваку-з-захаб” (“Золотые ожерелья”), посвященные описанию таких человеческих качеств как терпеливость, выдержанность.

SUMMARY

The article analyzes the views of the thinker Mahmud Zamakhshari, some aphorisms from his didactic work “Atvaku-z-zabab” (“Golden Necklaces”), devoted to the interpretation of such human qualities as patience, endurance are quoted.

ИНГЛИЗ ТИЛИ ДАРСЛАРИДА МУТАХАССИСЛИККА ОИД МАТЕРИАЛЛАРДАН Фойдаланиш тажрибасидан

А.У.Тажиева – педогогика фанлари номзоди, доцент

Ажгиниёз номидаги Нвквс давлат педагогика институту

Н.А.Бекмуратова - ассистент-ўқитувчи

Бердак номидаги Қорақалпақ давлат университети

Таянч сўзлар: фан мазмуни ва тилини интеграллаштириб ўқитиш, мутахассислик матни, дастлабки билим, ахборот бериш ва олиш, ҳамкорликда ишлаш, фикрлаш қобилиятини ўстириш, ёндашув, мазмун, билиш, алоқа.

Ключевые слова: интегрированное обучение и содержания языка, профессиональный текст, предыдущие знания, давать и получать информацию, работать в сотрудничестве, развитие навыков мышления, подход, содержание, знание, коммуникация.

Key words: content and language integrated learning, professional texts, prior knowledge, input and output, collaborative tasks, developing thinking skills, approach, content, knowledge, communication.

Ҳозирги кунда ёшларнинг мушоҳада қобилияти, иродаси, ижодий салоҳияти, мослашувчанлигини ривожлантиришга имкон берадиган “CLIL” (Content and Language Integrated Learning – Фан мазмуни ва тилини интеграллаштириб ўқитиш) технологияларни, етакчилик қўникмаларини шакллантиришда муҳим аҳамият касб этадиган “STEAM–таълим” (Science, Technology, Engineering, Arts, Mathematics – Табиий фанлар, технология, муҳандислик, санъат, математика) дастурларини қўллаб. таълим оловчиларда давр талабига мос қўникмаларни шакллантириш. рақобатбардош қалоларни тайёрлаш максалида мамлакатимизда ҳам бир қанча ижобий ишлар амалга оширилмоқда.

Мамлакатимизда қабул қилинган қарор ва бўйруқлар сўзимизнинг исботи бўла олади. жумладан. 2017 йил 11 августдаги **Вазирлар Маҳкамасининг «Таълим муассасаларида чет тилларини ўқитишнинг сифатини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги 610-сонли қарорида** “Олий таълим муассасаларининг чет тили кафедралари базасида профессор-ўқитувчилар учун дарсдан ташқари вақтда тегишли мутахассислик фанларини чет тилида ўқитиш бўйича хизмат кўрсатадиган курслар ташкил қилиш. мутахассислик бўйича атамалар луғатларини яратиш. чет тилларида турли кўрик-танловлар ўтказиш. мутахассислик фанлари бўйича чет тилларида маърузалар ташкил этиш” [1] ишларига эътибор қаратилагани бўлажак мутахассисларнинг чет тилини

билишини йўлга қўйишимиз зарурлигини аңлатади.

Юқоридаги ишлар шундан далолат берадики, мамлакатимизда мутахассисларнинг чет тилини билишига алоҳида эътибор берилаётгани, таълим сифати тубдан ислоҳ қилинаётганлиги, янгича ёндашувларнинг таълим тизимида жорий қилинаётганлиги бунинг ёрқин далилидир. Аммо мамлакатимиз олий таълим муассасаларида мутахассисликка оид материаллардан фойдаланиб, чет тилини ўқитиш технологияси, соҳага оид материаллардан ўқув воситаси сифатида фойдаланиш етарлича ўрганилмаганлиги ва бу соҳада ечимини қутаётган муаммолар етарлича эканлигини қайд этиш зарур.

Чет тилларига дунё миқёсида юз бераётган глобаллашув ва интеграция жараёнларини тезлаштириш нуқтаи назаридан маданиятлараро мулоқотни амалга оширувчи восита, шунингдек, ҳар бир мутахассис касбий лаёқатининг етакчи компонентларидан бири сифатида қаралаётган бир пайтда чет тили сўнгий муҳитда ўрганилишини ҳисобга олиб, география таълим йўналиши талабаларини чет тили дарсларида ўқитувчи раҳбарлигида мулоқот қилиш, гапириб бериш ва қайта идрок қилиш каби ўмумий маълумотлар билан чеғаваланиб қолмасдан. ўқувчиларнинг тафаккурини она тили ва чет тилида шакллантиришда. мутахассислик фанларидан чет тилида тайёрланган